

CAPITAL UMAN ȘI DEZVOLTARE REGIONALĂ - STUDIU DE CAZ PE JUDEȚUL BIHOR -

PROF. UNIV. DR. ANCA DODESCU

Universitatea din Oradea, Facultatea de Științe Economice, adodescu@uoradea.ro

LECT. UNIV. MADELA ABRUDAN

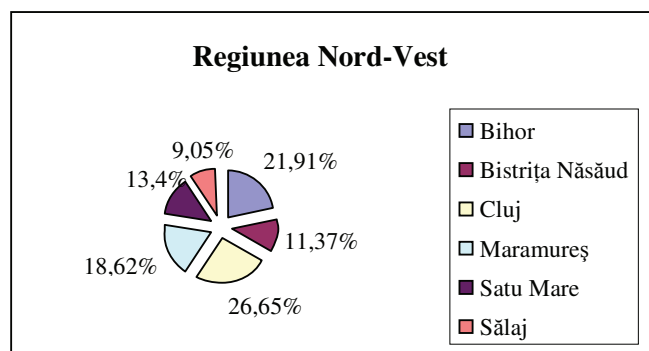
Universitatea din Oradea, Facultatea de Științe Economice, mabrudan@uoradea.ro

CERCETĂTOR: TOMINA SĂVEANU

Universitatea din Oradea, tsaveanu@uoradea.ro

A. DEMOGRAFIE

Conform Recensământului Populației din anul 2002, din populația totală a Regiunii Nord-Vest de 2.740.064 de locuitori, un procent de 25,65% trăiește în județul Cluj (702.755 de locuitori), **urmat de județul Bihor, cu o populație totală de 600.234 locuitori (21,91% din populația totală a regiunii)**, de județul Maramureș cu un total de 510.110 de locuitori (18,62% din total), județul Satu Mare cu 367.281 locuitori (13,40%), județul Bistrița Năsăud cu 311 657 locuitori (11,37% din populația totală a regiunii) și județul Sălaj cu 248.015 locuitori (9,05% din populația totală a regiunii).

Regiunea Transilvaniei de Nord prezintă o distribuție demografică echilibrată între mediul rural și cel urban, distribuția înregistrată în județul Bihor respectând acest echilibru, 49,5% din populație trăind în mediul urban. Costurile forței de muncă sunt relativ reduse, iar persoanele ocupate au un nivel de calificare diferențiat și diversificat.

Cu toate acestea, din perspectiva evoluției indicatorilor umani, pe parcursul ultimilor 15 ani, regiunea a cunoscut o serie de procese negative, între care cele mai însemnate sunt declinul demografic datorat sporului natural negativ și emigrarea accentuată a populației, în special a celei active.

În județul Bihor populația totală a scăzut în 2004 la 597.000 de locuitori iar sporul natural a înregistrat, de asemenea, valori negative de -3,4 la 1000 de locuitori în același an.

În ceea ce privește migrația, cu toate că fluxurile migratorii sunt dificil de cuantificat, este cert faptul că județul Bihor, ca și toată regiunea Nord-Vest, se confruntă cu un fenomen al „exodului de materie cenușie” – numeroși absolvenți tineri specialiști și personal înalt

calificat pleacă spre a se stabili în străinătate în căutarea unor slujbe mai bine plătite și cu perspective mai mari. Cu toate acestea în ultima decadă ca rezultat al unor politici mai restrictive aplicate de statele de destinație se estimează o scădere a ratei negative nete a migrației la nivel național. Migrația internă este în schimb redusă.

La nivelul anului 2004, se înregistrează un sold al schimbărilor de domiciliu total negativ (-1021) în municipii și orașe și pozitiv (1362) în comune, ceea ce demonstrează o anumită orientare a interesului populației spre stabilirea în mediul rural.

În ceea ce privește mișcarea migratorie externă, la nivelul județului Bihor, soldul mișcării externe înregistrat în anul 2004 este, de asemenea, negativ, numărul de emigrări (521) depășind cu mult numărul imigrărilor (65) la nivelul acestui an. De altfel, începând cu anul 1999, se înregistrează o creștere constantă a acestui sold, numărul persoanelor care au plecat în străinătate ajungând în anul 2004 să fie aproximativ dublu față de anul 1999.

Fenomenul de îmbătrânire demografică a afectat și județul Bihor, ca de altfel întreaga regiune, țară și întreaga Europa. Experții sunt neliniștiți de rapiditatea cu care îmbătrânește populația în țările aflate în curs de dezvoltare. “În timp ce națiunile industrializate au devenit mai întâi bogate și abia pe urmă au îmbătrânit, țările în curs de dezvoltare îmbătrânesc înainte de a ajunge la îmbogățire”, afirmă Gro Harlem Brundtland, directorul general al Organizației Mondiale a Sănătății (în *Îmbătrânirea populației României în perioada 1992-2004*, INS, 2005). Generat în special de scăderea nivelului fertilității (în aproape toate țările membre) și de creșterea rapidă a speranței de viață (mai ales în EU-15), ca urmare a îmbunătățirii calității și stilului de viață și progresului medical (concretizat în scăderea ratelor de mortalitate), procesul de îmbătrânire se va accentua. Potențialul de îmbunătățire a creșterii economice și sociale va continua astfel să fie afectat de îngustarea segmentului populației în vârstă de muncă și lărgirea continuă a populației vârstnice.

B. PIAȚA MUNCII

În județul Bihor, creșterea economică semnificativă a ultimului deceniu a fost însoțită de o scădere lină a ocupării forței de muncă, în condițiile creșterii productivității muncii. Numărul locurilor de muncă ocupate a scăzut constant din 1992. Acest fapt a dus la scăderea lină a **ponderii relative a populației active față de populația totală și în special a numărului absolut a persoanelor ocupate.**

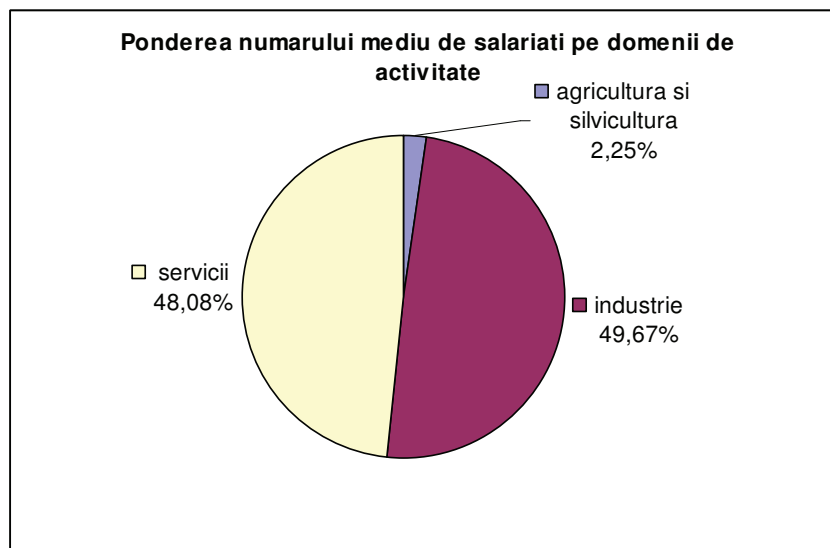
Rata de ocupare a populației active din județul Bihor este în descreștere lină față de anul 2000, an în care s-a înregistrat cea mai mare valoare a acestei rate (80,0 %), în anul 2004 înregistrându-se o valoare de 76,5 % .

În parte, scăderea ratei de ocupare a populației active se datorează schimbărilor generate de restructurările economice, care au făcut ca unele specializări profesionale să devină inutile, pe când altele să fie în mare căutare.

Se remarcă o rată de ocupare a femeilor (76,8 % în 2004) cu puțin mai mare decât a bărbaților (76,3%), ceea ce subliniază necesitatea luării în considerare a acestui aspect, în cadrul strategiilor elaborate de către organizații, instituții în domeniul resurselor umane. Rata ridicată de ocupare a femeilor demonstrează de asemenea, asigurarea de oportunități egale la angajare, creându-se obligativitatea instituțiilor, organizațiilor de a se implica în vederea eliminării discriminărilor și în celelalte activități specifice managementului resurselor umane.

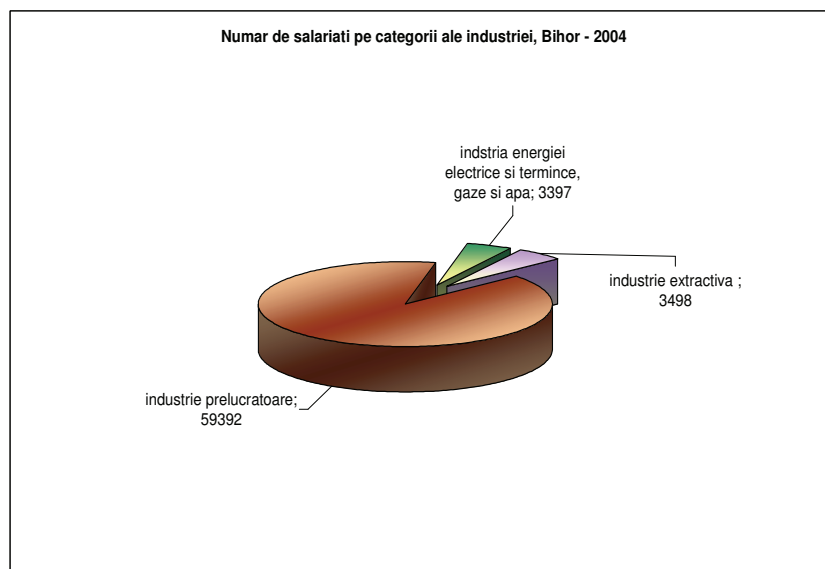
Tendențele recente arată o scădere **a numărului mediu al salariaților în agricultură și silvicultură** cu 27% în anul 2004 față de anul 2000 și o creștere **a numărului mediu al salariaților în servicii** cu 3,1% în anul 2004 față de anul 2000. Din punct de vedere al

ponderii numărului mediu de salariați ocupați pe domenii în total număr mediu salariați, în anul 2004, situația în județul se prezintă astfel: 2,25% în agricultură și silvicultură, 49,67% în industrie și 48,08% în servicii.

Sursa: Anuarul statistic al județului Bihor 2005, Institutul Național de Statistică, Direcția Județeană de Statistică Bihor

Industria prezintă cea mai mare rată de cuprindere a salariaților, care se distribuie:

Sursa: Anuarul statistic al județului Bihor 2005, Institutul Național de Statistică, Direcția Județeană de Statistică Bihor

În cadrul industriei prelucrătoare care are o pondere mult mai crescută din perspectiva numărului de angajați în domeniu, se remarcă rata mare de angajare în: pielărie și încălțăminte (pe primul loc cu 19,710 angajați), confecții din textile, pielărie și blănuri (cu 11.159 de salariați) urmate de alimentară și băuturi (cu doar 7.105 angajați)

În context european, Regiunea Nord-Vest se situează în topul celor mai bine plasate 8 regiuni din statele candidate atât în ceea ce privește rata șomajului în rândul femeilor, cât și rata șomajului în rândul populației tinere. Populația șomeră din Nord-Vest, reprezintă 10,7% din populația șomeră a României. Rata șomajului din Regiunea Nord-Vest este sub media națională și în scădere, de la 8,6% în 1995 la 6% în 2003.

În județul Bihor rata șomajului se încadrează în direcțiile regionale, fiind în scădere: 4,6% în 2000, 3,2% în 2002 și 2,1% în 2004.

Repartizarea șomerilor indemnizați pe categorii de vârstă și sexe

Categorii de vârstă	2004	
	Total	Din care femei
Sub 25 de ani	404	215
25-29	239	104
30-39	768	334
40-49	655	277
50-55	202	72
Peste 55	48	14
Total	2.316	1016

Sursa: Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de muncă – Bihor

Repartizarea șomerilor indemnizați pe nivel de pregătire și sexe

Categorii	2004	
	Total	Din care femei
Muncitori	1.496	538
Studii medii	606	359
Studii superioare	214	119
total	2.316	1.016

Sursa: Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de muncă – Bihor

C. EDUCAȚIE

Problemele care caracterizează sistemul de învățământ românesc se regăsesc și la nivel județean: rigiditatea acestuia, lipsa unei continuități între formarea inițială și cea continuă; pregătirea în școală este preponderent teoretică, iar metodele de predare tradiționale. Cea mai importantă consecință a scăderii calității în învățământ la toate nivelele și în toate formele (formala, non-formală și informală) este adaptarea redusă a “ofertei” sau a produselor educaționale la cerințele pieței muncii.

Ponderea populației școlare în populația totală este în creștere constantă, atingând 22,0% în 2004. atât la nivel național, regional, cât și județean, rata de cuprindere în învățământ este în scădere constantă de la o treaptă la alta și există sub acest aspect diferențe importante de acces între mediul rural și urban. Situația este agravată de tendințele crescătoare de părăsire timpurie a școlii și nivelul foarte scăzut de învățare pe parcursul întregii vieți (1,6% din populație în 2004, la nivel național). Rata de abandon școlar este ridicată mai ales în zonele rurale și în rândul populației rome.

Județul Bihor înregistrează valori generale mai ridicate față de media națională pentru ratele de cuprindere în învățământ – la toate nivelurile, primar, gimnazial și liceal. **Ratele de cuprindere în învățământ pentru nivelul primar și gimnazial** înregistrate în județul Bihor, se sexe și medii de rezidență următoarele:

Rata netă de cuprindere în învățământ pe categorii și niveluri de instrucție

	Total	Feminin	Masculin	Urban	Rural
România – elevi 3-23 de ani	64.4	66.2	62.6	79.7	47.1
<i>Bihor – elevi 3-23 de ani</i>	66.6	67.9	65.5	88.3	46.2
<i>Bihor elevi 3-6 ani</i>	72.7.	73.0	72.5	77.5	69.5
<i>Bihor – elevi de școala primară</i>	94.0	104.4	86.0	97.5	91.4
<i>Bihor – elevi de gimnaziu</i>	86.1	86.4	85.9	95.7	77.2
<i>Bihor – elevi de liceu</i>	67.5	68.7	66.3	126.4	11.0

Sursa Inspectoratul școlar Bihor

Ponderea copiilor de 7-14 ani necuprinși în sistemul de învățământ

	2003/2004	2004/2005
Total țară	4,1	4,4
Bihor	2.9	3.2

Sursa Inspectoratul școlar Bihor

Rata abandonului la sfârșitul anului școlar 2003/2004

	Primar	Gimnazial
Total țară	1,2	1,7
Bihor	0.7	0.6

Sursa Inspectoratul școlar Bihor

În cazul formelor de învățământ formal și obligatorii observăm rate de cuprindere similare între județele regiunii Nord Vest, județul Bihor înregistrând rate puțin mai ridicate decât în regiunea de Nord - Vest. Diferențele între sexe sunt scăzute. Însă observăm diferențe semnificative în funcție de mediile rezidențiale.

Rata netă de cuprindere în învățământul obligatoriu în anul școlar 2003-2004

	Total elevi 7-16 ani	Feminin elevi 7-16 ani	Masculin elevi 7-16 ani	Urban elevi 7-16 ani	Rural elevi 7-16 an
România	83.4	83.9	83.0	96.3	70.0
Regiunea N-V	83.2	83.5	82.8	98.3	67.9
Județul Bihor	83.9	84.1	83.8	102.0	67.9

Sursa: Direcția Regională de Statistică Cluj – date preluate din Planul Regional de dezvoltare – regiunea Nord Vest.

Infrastructura de educație, aflată în proprietatea autorităților locale la toate nivelele în afara de universitar și preșcolar cu toate eforturile făcute până în prezent este deteriorată și slab dezvoltată. Dotările cu echipamente și materiale didactice, mai ales cu calculatoare și echipamente IT&C sunt mult sub necesitățile reale, mai ales în mediul rural.

Infrastructura de educație TVET, (date estimative pe regiune)

	Nr. scoli	Rural	Urban	Școli primare și gimnaziale		Licee		Laboratoare	Ateliere
				rural	urban	rural	Urban		
NV	2739	2109	630	Lipsă date	Lipsă date	Lipsă date	Lipsă date	845	-
Județul Bihor	268	196	72	187	36	9	36	561	196

Sursa: Ministerul Educației și Cercetării, 2004 - date preluate din Planul Regional de dezvoltare – regiunea Nord Vest. Datele pentru Județul Bihor au fost preluate din Anuarul Statistic, 2005 -

În privința **numărului de școli în mediul rural**, situația în județul Bihor este: 73,1 % dintre școli situate în zone rurale, mai mică decât situația din regiunea de Nord Vest.

Învățământul privat cunoaște o dezvoltare semnificativă la nivelul învățământului preșcolar, a celui post liceal și a învățământului superior. Învățământul post-liceal privat oferă adesea calificări similare celor din TVET, fără ca între cele două să existe o coordonare eficientă. În plus, implicarea sa, ca și partener în stabilirea politicilor de educație este insuficientă, fiind necesare acțiuni de apropiere din partea ambelor părți.

Minoritățile naționale au acces la învățământ în limba maternă (cu excepția etniei romilor), infrastructura școlară cuprinzând, la nivel regional, școli maghiare, germane, slovace, precum și școli cu clase maghiare, germane, slovace, ucrainene, la toate nivelurile de învățământ. Unitățile de învățământ TVET au în structura lor clase în limbile minorităților naționale. În general, repartiția învățământului în limba maternă reflectă compoziția etnică a județului Bihor. Astfel un număr de 11.644 de elevi studiază în limba maghiară (din care 11.744 în școli primare sau gimnaziale și doar 2872 fac studiile liceale în limba maternă) și 264 de elevi studiază în limba maghiară. Nu există centralizare cu privire la numărul elevilor din clase sau școli cu predare în romani. Chiar dacă s-au implementat o serie de programe de incluziune pentru sprijin educațional și integrare în comunitățile de romi, cu scopul de a-i atrage pe copiii romi să urmeze o formă de învățământ, rata de cuprindere este încă foarte redusă.

În ceea ce privește educația adulților respectiv educația pe tot parcursul vieții, acestea sunt dimensiuni în curs de dezvoltare în județul Bihor, care se încadrează din acest punct de

vedere în direcțiile de dezvoltare naționale. Momentan nu există date centralizate privind ratele de cuprindere a adulților în sistemele de învățământ formale sau non-formale. Oferta de programe de formare existente în județul Bihor acoperă a paletă largă: de la programe de masterat oferite de majoritatea Facultăților Universității din Oradea, programe de formare de scurtă durată pentru niveluri diferite de calificare, cursuri de calificare și recalificare oferite, respectiv numeroase training-uri oferite de organizații non - guvernamentale din județ. Pe lângă aceste cursuri se dezvoltă diferite structuri de consiliere vocațională și / sau orientare profesională în cadrul a diferite organisme (Agenția Județeană de Ocupare a Forței de muncă, Universitatea din Oradea, ONG-uri) respectiv se inițiază studii de evaluare specifice pe problematica educației adulților (atât de diferite agenții cât și de universitatea din Oradea prin Centrul de Cercetare pentru Educația Adulților).

D. ASISTENȚĂ SOCIALĂ ȘI MEDICALĂ

Incluziune socială

Promovarea incluziunii sociale este o importanta prioritate regionala, întrucât în toate județele se manifesta diferențe importante de acces (la servicii medicale și sociale, la educație, pe piața muncii) între bărbați și femei, pentru mediul rural, fata de urban, pentru populatia rroma, pentru persoanele cu dizabilități, pentru alte grupuri dezavantajate. Aceste grupuri sunt încă supuse riscului de marginalizare sociala, determinat în primul rând de discriminare în privința accesului. Categoriile cele mai afectate sunt copiii aflați în sistemul de protecție de stat și cei care părăsesc acest sistem, populatia rroma, persoanele cu dizabilități. Segmentul de populație de etnie rroma se confrunta cu o gama variata de probleme, cum ar fi: educație scăzuta, lipsa de calificare, o istorie de neparticipare la economia formala, număr mare de copii, lipsa locuințelor și condiții precare de locuit, lipsa actelor de identitate, stare de sănătate inferioara restului populației. Integrarea sociala a rromilor este, conform recomandărilor Comisiei Europene, o prioritate națională.

Numărul copiilor instituționalizați la nivelul județului se află cu puțin peste media națională, reprezentând 1% din totalul populației între vârsta de 0 și 17 ani.

Rata copiilor instituționalizați în Județul Bihor, la 1 ianuarie 2004

	Populația la 1 ian. 2004 0-17 ANI (persoane)	Număr de copii în centre de plasament publice și private dec. 2003 0-17 ANI (persoane)	RATA copiilor instituționalizați %
România	4 623 181	37 660	0,80
Nord-Vest	640 643	5 590	0,87
Bihor	129 230	1 272	1,0

Sursa: Direcția Regională de Statistică Cluj

În județul Bihor funcționează un număr de 16 centre publice de asistență socială acreditate de Direcția pentru Muncă, Familie și Solidaritate socială. Numărul serviciilor sociale furnizate în Județul Bihor este mai mare, majoritatea fiind în procesul de acreditare. Acestea acoperă o paletă largă de domenii sociale, prioritare fiind protecția copilului, familii defavorizate (sărăcie), și persoane cu handicap.

Nivelul de trai cuantificat prin PIB/locuitor este în județul Bihor la 10.070,6 RON venitul mediu lunar pe lună în județul Bihor a fost de 4.15,96 RON în 2004.

Sărăcia este un fenomen răspândit în România, mai ales în zonele istorice și în zonele periferice ale orașelor și în zonele rurale. Un studiu recent al Comisiei Anti-Sărăcie din România (CASPI) arată că sărăcia afectează o mare parte din populația României. Incidența fenomenului pare a fi puternic legată de educația și statutul ocupațional al "capilor de familie". Gospodăriile cele mai vulnerabile și predispuse la sărăcie sunt cele conduse de șomeri, persoane ocupate în agricultura sau pensionari. În 2002, rata sărăciei în rândul șomerilor a fost de 50%, cu 22% mai mare decât media națională. În același timp, sărăcia depinde și de reședința. În zonele rurale, rata este de aproape 3 ori mai mare decât în mediul urban.

Rata sărăciei simplă pe persoana, pe consum simplu, este în județul Bihor de 12,03%, în timp ce rata de sărăcie severă, calculată pe consum simplu este de 20,74%. (date preluate din raportul: *Sărăcie, și inegalitate în Oradea. Studiu de diagnoză*. Autori: F. Chișea, A. Hatos, S. Bălătescu, din volumul *Combaterea sărăciei și promovarea incluziunii sociale studiu de caz în județul bihor*, coord. F. Chișea, F. Ștefănescu, Oradea, 2004, Editura Universității din Oradea). Sărăcia afectează în primul rând categorii sociale precum rromii, șomerii, pensionarii care prezintă un grad de risc de excluziune și marginalizare socială crescute. Aceste categorii au următoarele ponderi în județ: populația rromă este de 5%; sunt 133 de pensionari la 100 de salariați, respectiv . 58. 000 de șomeri .

Alte date sociale

Indicator	Județul Bihor	An referință
Rata infracționalității	736	2004
Rata criminalității*	743	2004
Nr. biblioteci	421	2003
Nr. cititori înscriși / 1000 locuitori	138,7	2004
Nr. cinematografe	5	2004
Nr. locuri în cinematografe	5332	2003
Nr. spectacole - cinematograf	8617	2004
Nr. spectatori	173 000	2004
Spectatori anualii la teatre și concerte / 1000 loc.	98,5	2002
Nr. abonamente radio / 1000 locuitori	2,6	2004
Nr. abonamente TV / 1000 locuitori	2,8	2004
Mortalitatea infantilă la 1000 născuți vii	10,1	2004
Număr de avorturi	3.476	2004
Rata mortalității la 1000 locuitori	13,7%	2002

Sursa: Anuarul Statistic al județului Bihor, 2004; Raportul Național al Dezvoltării Umane, 2004

Servicii medicale.

Speranța medie de viață în 2003 a fost mai scăzută în județul Bihor (69,36) față de cea a regiunii Nord-vest (70,10) și față de cea de la nivel național (71,01) și din UE 25 (78,00). Sistemul sanitar din întreaga țară manifestă o capacitate redusă de a acoperi nevoile

populației. Îngrijirea medicala primara continua sa fie un aspect neglijat de autorități, iar sistemul de asigurări sociale este subdezvoltat. Investițiile în sănătate sunt limitate în România (aproximativ jumătate din media de 9% din UE-25).

	Speranța medie de viață la naștere	Nr. paturi de spital / 1000 locuitori	Nr. medici / 1000 locuitori	An de referință
UE 25	78,00*	6,2*	3,4*	2002*
România	71,01	6,6	0,51	2003
Nord-Vest	70,10	7,2	0,43	2003
Bihor	69,36	7,5	0,41	2003

Sursa: * Eurostat Yearbook 2004, și, Direcția Regională de Statistică Cluj

În privința unităților sanitare aflate în proprietatea statului, județul Bihor ocupa locul 2 în cadrul regiunii Nord-Vest, cu un număr de 15 spitale toate în proprietatea statului (în 2004), aflându-se la o distanță destul de mare de Județul Cluj.

În ceea ce privește evoluția personalului medical în județele regiunii se observă, de asemenea, o adâncire a discrepanțelor la nivel regional. În perioada 2001-2004, în județul Bihor, totalul medicilor a scăzut cu 36%.

Număr medici la nivelul județelor regiunii, perioada 2001-2004

	2001	2002	2003	2004
Nord-Vest	6258	5966	5749	5965
Bihor	1481	1549	1436	1103
Bistrita-Nasaud	447	428	401	404
Cluj	2688	2387	2334	3081
Maramureș	777	752	727	688
Satu-Mare	556	534	543	386
Sălaj	309	316	308	303

Sursa: Direcția Regională de Statistică Cluj

Așadar în județul Bihor, accesul la serviciile de sănătate (chiar asistența primara) este limitat, diferențiat teritorial și costisitor. Infrastructura de sănătate, aflată din 2003 în proprietatea autorităților locale, este inadecvată, învechită, uzată moral și necesită investiții importante pentru reabilitare. Echipamentele de asemenea, dacă există, sunt vechi și trebuie înlocuite, în special în mediul rural și urban mic.

Infrastructura de siguranță publică pentru situații de urgență, dezastre naturale și tehnologice nu este corespunzătoare pentru a face față unor incidente majore. Calitatea echipamentelor de protecție și a instrumentelor de intervenție este medie și adecvată doar pentru stingerea incendiilor; vehiculele de intervenție în caz de catastrofe naturale sunt dotate mult sub nevoile reale.

Problemele critice ale sistemului de sănătate românesc sunt legate de personal cel mai adesea insuficient, inegalități în distribuția teritorială a personalului medical, sub-finanțarea și lipsa de investiții în infrastructura spitalicească, colaborarea intersectorială inadecvată.